

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

לינק לקובץ: [לחץ כאן](#)

תוכנית: שלושה שיודעים

תאריך: 16/11/2022

שעה: 08:05:30

רשת: כאן תרבות

כותרת: שעת ריאיון עם פרופ' נמרוד לוז - חוקר היבטים חברתיים, תרבותיים והיסטוריים

שרון קנטור : מזון למחשבה. כיצד האוכל הפך אותנו לאנושיים. איתי באולפן ידידנו הפרופסור נמרוד לוז, הוא חוקר היבטים חברתיים, תרבותיים והיסטוריים של אוכל וראש הרשות המחקר במכללה האקדמית כנרת, הוא כאן גם על תקן מחבר הספר החדש הפסקת אוכל ארוחות, סודות ואגדות שמבוסס על פינות שנעשו כאן בתוכנית שלושה שיודעים.

פרופ' נמרוד לוז : גם במגרש הבית ותודה שרון.

שרון קנטור : תודה לך גם על הפינות, גם על הספר וגם על השיחה שנערוך כעת. בעצם אני חושבת שהטריגר לשיחה שלנו היום הוא גילוי שהרחבנו עליו ומעט אתמול והוא בעצם ההוכחה הראשונה האמיתית לכך, שאדם אחר כן בישל את מזונו, זה גילוי שנמצא באתר של גשר בנות יעקב נכון?

פרופ' נמרוד לוז : כן. האמת זה גילוי מדהים, וכאשר דיברתם

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

איתי עליו אמרתי לעצמי שזה באמת עוד חוליה נורא מרכזית בלהבין את הטענה המרכזית שאני אנסה להגיד פה היום, כיצד האוכל באמת עשה אותנו אנושיים זאת אומרת, הוא עשה אותנו מי שאנחנו, אנושיים זה עניין של הגדרה, אבל הוא עשה אותנו מי שאנחנו. עכשיו, למה זה כל כך מדהים מה שהם גילו שמה, כי החוקרים המשיכו להתווכח.

שרון קנטור : הם ימשיכו להתווכח?

פרופ' נמרוד לוז : אנחנו נמשיך להתווכח תמיד, כי אחרת מה נעשה ואיך נקבל "גרנטים" למחקר. אבל לציבור הרחב העניין האיכותי פה יותר מעניין מהכמותי ואני מתכוון לזה הם החוקרים המכובדים של גשר בנות יעקב, שאת חלקם אני מכיר, תארכו את זה 780 אלף לפני הספירה.

שרון קנטור : נכון.

פרופ' נמרוד לוז : בסדר נהדר. אבל גם אם זה היה מיליון או זה היה חמש מאות אלף,

זה עדיין מדהים באותה מידה ואני אסביר למה וגם הקטע הזה שיש שם דגים של שני מטר הם מתפרעים שמה עם אומגה 3 בסדר.

שרון קנטור : אנחנו צריכים לצורך העניין מחקר.

פרופ' נמרוד לוז : אבל למה זה מדהים? כי הסיפור הזה של השימוש באש הוא המדהים. כי כשאנחנו מנסים להסתכל על

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

הייצור הדי עלוב הזה, ההומו ספיאנס שנניח שאנחנו אומרים שהוא כבר שני מיליון שנה על הכדור הזה, יתווכחו איתי המתווכחים אם יקראו לו ... סאפיאנס או אחרת, אבל ההומו סאפיאנס. אין לו שום יתרון יחסי הוא לא רץ מהר, הוא לא חזק במיוחד כל שימפנזה קטנה מפרקת אותנו, אין לו הרבה שיער, הוא גם לא יכול להתמודד.
שרון קנטור : הוא חשוף.
פרופ' נמרוד לוז : נכון הוא חשוף. אז מה יש לו, איך הוא נהיה מספר אחד?
שרון קנטור : קומבינטור הכל קומבינות.
פרופ' נמרוד לוז : אז קומבינות זו מילה גדולה. אבל השימוש באש עשה כאן משהו מדהים ולמה הוא עשה. אני מתחבר כאן לתיאוריה מרתקת של איש בשם רנגס שיושב באוניברסיטה מכובדת בארצות הברית, והוא לפני כמה שנים כותב ספר, טלטלה בתחום שנקרא "קייצ'נג פאייר" לתפוס אש, ובעצם הטענה הגדולה שהוא טוען שם זה שמה שנתן לנו את היתרון האבולוציוני הגדול ביותר זה השימוש באש.
שרון קנטור : שימוש באש ובעיקר לצורכי בישול מזוננו.
פרופ' נמרוד לוז : בישול זה מילה חזקה, אני אגיד לך למה היא חזקה, כי אני חושב בהתחלה זה היה נורא מקרי זאת אומרת, הייתה שריפה ביער בעלי החיים נלכדו ונשרפו, ואז קבוצה

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

של ציידים לקטים עברה שמה.
שרון קנטור : חבל על הבשר הזה, אולי נאכל אותו למרות שהוא שרוף.
פרופ' נמרוד לוז : בדיוק, ואז בעצם פתאום גילו שהם יכולים לאכול אותו הרבה יותר טוב . עכשיו אחד הדברים שאנחנו ...
שרון קנטור : כן. אני חושבת על האדם הראשון שאכל פתאום אוכל מבושל ... אנרגיות האלה.
פרופ' נמרוד לוז : אבל זה הרבה יותר מזה אני אגיד לך למה, כי אנחנו היום לא רגילים אבל ינסו המאזינות והמאזינים בבית לנגוס בחתיכת בשר חי, עכשיו רובנו עושים איכס .
שרון קנטור : אני לא יודעת אם ינסו המאזינות, המאזינים פרופ' נמרוד לוז : לא, אני אסביר לך למה אני אומר את זה כי מערכת השיניים שלנו לא מתאימה לזה.
שרון קנטור : כן.
פרופ' נמרוד לוז : זאת אומרת, עד שלא שרפנו את הבשר שלנו אז היו לנו כמה בעיות :
1. כמה אתה יכול להחזיק. נניח שצדת ממותה, כמה אתה יכול להחזיק אותה? היא הרי מסריחה תוך שלושה ימים.
שרון קנטור : כן. נושא השימור.
פרופ' נמרוד לוז : אז כמה אתה אוכל. דבר נוסף, אתה מבלה שעות על שעות בלעיסה.

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

שרון קנטור : המערכת לא הייתה אחרת ... מערכת השיניים והלסת.

פרופ' נמרוד לוז : מערכת שיניים שלנו השתנתה קצת ואנחנו יודעים שנוספו לנו טוחנות. אבל עדיין אני מדבר איתך על ניסוי שנעשה בשנים האחרונות, שחילקו אנשים לשתי קבוצות קבוצה 1: אכלה למזון נא.

קבוצה 2 : אכלה מזון מבושל, אפילו שף בישל להם אם אני זוכר נכון. זאת של המזון הנא הם לא שרדו 3 ימים, תוך יומיים התחילו להם שלשולים, הם נורא סבלו ואז מראים אותם שהם מנסים לאכול בשר, או תפ"א זה בלתי אפשרי. אנחנו לא רגילים כבר לטחינה האין סופית.

שרון קנטור : אני חושבת על כל ההרצאות "פוד" הפלאו למיניהם שאני חולפת דרכם. פרופ' נמרוד לוז : יש לי הרבה מאוד מטען כנגד ה"פלאו" וה"קטו" ו"הרו" במובן הזה שהם מנציחים מצב לדעתי, שאם אני אגיד אחד בתוך השעה הזאת זה הדבר הכי חשוב אני חושב. אנחנו פשוט אוכלים יותר מדי בשר. המין האנושי צריך לחשוב מחדש מאיפה הוא מפיק את החלבונים שלו.

שרון קנטור : כן.

פרופ' נמרוד לוז : וכל הדיאטות האלה הם בעצם מקדשות המון חלבונים מהחי. אז אני חוזר ל"רנגם" אני חוזר לסיפור למה הוא כל כך מדהים וגם למה מה שהם עשו שם בגשר בנות יעקב הוא

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

מדהים, כי השימוש באש, אם היה שכלתני זה בכלל מדהים ולא מקרי. מה הוא נתן לאנשים האלה? הוא נתן להם אופציות שלא היו להם קודם. אנחנו מתייחסים אל עצמנו כיצורים תבוניים ושונים מאוד מבעלי החיים האחרים, אבל עד שחלו השינויים האלה שאנחנו עכשיו נוגעים בהם היינו כמו כולם זאת אומרת, הסתובבנו איפה שנתנו לנו להסתובב ואכלנו מה שמצאנו. שרון קנטור : לא, אבל לפני כן לא נגיד אם מצאנו זרעונים לא אגרנו אותם באיזה שהוא כלי או שמרנו אותם לא? פרופ' נמרוד לוז : בטח לא לפני שמונה מאות אלף שנה, שאנחנו מדברים ממש על ההתחלות בכלל אנחנו יודעים על חברות ציידים לקטים שרון קנטור : לא שמנו בכיס תמר, נאכל את זה אחר כך אחר צהריים. פרופ' נמרוד לוז : השאלה אם היה לנו כיס. שרון קנטור : בבית השחי. פרופ' נמרוד לוז : כן. כמה אתה יכול לאגור. זאת אומרת, את יודעת שעושים בדיקות לקבוצות ציידים לקטים, מה הם סוחבים, הם בוקשי סוחבים משהו. יש ספר מופלא שכתב אותו ג'רלד דיימונד שהוא מנסה לבדוק בעצם טענה, למה האדם הלבן סוחב כל כך הרבה דברים. אני חייב לחזור "לרנגם" אני יודע שזה מעניין אותך.

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

שרון קנטור : אתה יודע, השיחות הם כאלה הן משתרשות, מסתלסלות. בבקשה.

פרופ' נמרוד לוז : הסיפור הוא שברגע שהתחלנו לעשות את הקשר בין חלבון מהחי, אש, השינוי היה דרמטי ולמה? בואי נעזוב שנייה אם היה שם אומגה 3 או לא, אם הם הבינו את זה או לא, מה זה נתן להם? קודם כל, זה איפשר להם לשמר את זה הרבה יותר זמן, זה אומר שהם יוכלו לנצל את זה יותר ימים ותחשבי, שאתה בתנועה בלי מקרר זה משמעותי. הדבר היותר חשוב זה שהם התחילו להשקיע פחות בעיכול של האוכל כי האוכל כבר היה הרבה יותר זמין זאת אומרת, היעילות הקלורית עלתה כאן. איפה זה בא לידי ביטוי? אז ככה, פחות שעות לצוד, פתאום יש פנאי, מה עושים עם הפנאי הזה? זו שאלה מאוד מעניינת. בואי נדבר על נשים, התזונה של נשים השתפרה, ברגע שהתזונה של נשים השתפרה, הפוריות עלתה יותר צאצאים, יותר צאצאים בריאים.

פרופ' נמרוד לוז : יותר צאצאים שורדים כן.

פרופ' נמרוד לוז : בדיוק כך. אנחנו יודעים שהתחילו שינויים במעבר בין מערכת עיכול שהייתה צריכה לעבוד הרבה יותר קשה, ופתאום עכשיו היא יכולה להיות יותר קטנה לטובת המוח זאת אומרת, מתחיל להתרחש פה שינוי אבולוציוני. זאת אומרת, לזה אני קורא המהפכה הראשונה, המהפכה של השימוש באש, ופה אני

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

הולך אחרי "רנגם" למרות שהיו עליו גם חולקים ולכן אני חושב, הגילוי הזה שהם גילו הוא מדהים במובן הזה שעד היום התווכחנו ארבע מאות אלף, שש מאות אלף, פתאום מישהו אומר לך סליחה.

שרון קנטור : בוא זה 800 אלף כן.

פרופ' נמרוד לוז : זה שמונה מאות אלף. אולי היה גם יותר מוקדם זאת אומרת שהמפגש שלנו עם האש, המפגש הדרמטי הזה הוא כבר ותיק והוא מאוד משמעותי.

שרון קנטור : כן ושוב, אני רוצה להבין, זה מחולק לשניים כלומר, גם עצם העובדה שהאנרגיה מופנית ממערכת העיכול לפעילות מוחית, וגם הזמן שמתפנה נכון? זה שני תהליכים.

פרופ' נמרוד לוז : בדיוק כך, הרבה יותר קל לנו לעכל. אני לא יודע אם אני מתפרע פה יותר מדי, אבל כנראה שהמוח גדל, כי

היה יותר אנרגיה לגוף. מערכת העיכול קטנה זאת אומרת הזדקפנו והתחלנו להיות יצורים הרבה יותר תבוניים, חברות יותר גדולות, יותר עמידים פחות משקיעים זמן בלשרוד, כשאני לא משקיע זמן בלשרוד יש לך פתאום פנאי לדברים אחרים ולשם אנחנו הולכים.

שרון קנטור : אני מוכנה יותר להתפרע, כי אני אומרת שזה אמת, זה שינוי נורא גדול של תפיסת הזמן כלומר, גם בגלל הפנאי וגם בגלל העובדה שהאוכל מחזיק יותר בזמן, אז פתאום אתה אומר רגע, יש פה אחר כך שאני יכול להתכונן אליו, זה כבר כשלעצמו

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

משהו חדש, כל מושג המיידיות לעומת תכנון משתנה.
פרופ' נמרוד לוז : נכון למרות שאני חייב להגיד, באופן שבו אני מנתח את הדברים זמן ותפיסת הזמן, שאני חושב שנגעת פה בנקודה אולי הכי חשובה שיש, ואפשר גם להתייחס אחר כך לטקסים שאנחנו עושים עם אוכל ואיך הם קשורים לזמן. אבל אני חושב שזה יותר קשור למהפכה השנייה שאנחנו מתקרבים אליה, שזאת המהפכה החקלאית.
שרון קנטור : כן.
פרופ' נמרוד לוז : פה פתאום הזמן הוא פקטור, ולהכיר את הזמן ולהודות בזמן. אני חושב שכל זמן שהיינו בפאזה של ציידים לקטים אז הזמן איך שהוא היה יותר אלסטי, פחות דרמטי מאיך שאל הצגת אותו.
שרון קנטור : כן ... זמן של שעתיים קדימה, חכה אל תאכל את זה עכשיו, אולי נשב פה עוד רגע.
פרופ' נמרוד לוז : וואלה, לא חשבתי על זה.
שרון קנטור : בוא נדבר עוד קצת לפני שנעבור קדימה על חברת הציידים לקטים.
פרופ' נמרוד לוז : כן.
שרון קנטור : על המבנה שלה וכיצד הצייד והלקוט בעצם התוו את המבנה החברתי ושיתופי הפעולה בתוך החברה הזו?
פרופ' נמרוד לוז : תראי, לא מזמן שמעתי הרצאה של קולגה

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

שאני מאוד אוהב, שעוסק גר עם האנשים האלה שבט שנקרא
ניאקה בני זמננו, והוא אמר משפט שני גונב ממנו ואני חושב
שהוא משפט נורא יפה הוא אמר, בואו לא נעשה להם
אידיאליזציה ובואו לא נעשה לעצמנו דמוניזציה. עכשיו אני עונה
קודם כל, הדבר החשוב להבין, שההתעסקות האנתרופולוגית ולא
רק האנתרופולוגית בציידיים לקטים, היא לא סתם צריך להבין ש-
99% מהזמן שאנחנו בני אדם היינו כאלה. זאת אומרת, השינוי
הדרמטי הוא ממש בדקה ה-90 של המשחק הזה. מה אנחנו
יודעים על האנשים האלה? אז קודם כל, יש שונות אבל אנחנו
יכולים להגיד כמה וכמה דברים. יכולים להגיד שהם לא היו
חברות גדולות מדי, כי אי אפשר בתנאים האלה להיות יותר מ -
100 - 200 אנשים.

שרון קנטור : אלו הקבוצות הנוודות?

פרופ' נמרוד לוז : הקבוצות הנוודות האלה בדיוק כך. אבל אני
יכול להגיד לך מה היה מדהים אצלם קודם כל וזה חומר
למחשבה שאגב, גם בספר אני מדי פעם נכנס למחשבות הפוסט
מרקסיסטים האלה.

שרון קנטור : מי שהצטרף עכשיו נגיד, שמדובר בספר הפסקת
אוכל. אנחנו עם פרופסור נמרוד לוז.

פרופ' נמרוד לוז : מה, אני בטוח שהקשיבו לנו מהתחלה.

שרון קנטור : למקרה שמישהו בדיוק נכנס ...

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

פרופ' נמרוד לוז : בדיוק הדליק אש בגז.

שרון קנטור : כן.

פרופ' נמרוד לוז : אז אנחנו מקדשים עושר בעי"ן וכסף זאת אומרת, תסתכלי מי הם גיבורי התרבות היום, אנשים, הלכת ביער ומצאת עץ דובדבנים ולא חילקת אותו. אתה יכול לקבל סנקציה חברתית. עכשיו תחשבי על הדבר הזה זאת אומרת, אין הצטברות של רכוש ובגלל זה, זה גם עונה על מה שאמרנו קודם שרון קנטור : הקבוצה היא מעל הכל.

פרופ' נמרוד לוז : כן. זה גם מה שאמרנו קודם על כמה אפשר לסחוב. אני לא סוחב, כי זה נגד העניין. אנחנו קידשנו את הסטייה החברתית הזאת. אנחנו חיים בסדר עם העובדה שהפערים בין מי שמשתכר המון לבין מי שמשתכר מעט הם בלתי נסבלים. שרון קנטור : לא כולנו חיים זה בסדר אם יורשה לי... הרעיון הזה תפס. אתה אומר רוב ההיסטוריה שלנו היינו בחלוקה אחרת חלוקה שוויונית ותראה איך זה תפס.

פרופ' נמרוד לוז : זה תפס מצוין ותכף נגיע למהפכה החקלאית ואיך השפיעה עלינו, אבל עושר כסטייה חברתית ושנתונה לסנקציות. שוויון מגדרי. אנחנו יודעים שנשים וגברים יוכלו לעשות אותם עבודות, עכשיו הייתה התמיינות.

שרון קנטור : גם ציד?

פרופ' נמרוד לוז : גם היו נשים ציידות בוודאי. הייתה התמיינות

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

אני אגיד לך למה. בתור נער שעבד בערבה בקטיף פלפלים אני יכול לומר לך, שנשים קשר יד עין שלהן הוא הרבה יותר חזק, זה כמעט מוחלט זאת אומרת, שהייתה העדפה לנשים לעבוד בדברים חקלאים, כי היכולות שלהם הם יותר גדולות. אבל מבחינת מה שהיה מותר או אסור, היה שוויון מגדרי. דבר נוסף שהיה שמה, היה פנאי זאת אומרת, שאנחנו מנסים לנסות להבין את לידתם של המתוססים הגדולים. מתי התחלנו לחשוב על כל הרעיונות האלה. צריך לחשוב על המדורה במערה שיושבים שעות מרכלים, מעבירים מידע, כל אחד יקרא לזה איך שהוא שמה כנראה נוצר הדבר הזה. זאת אומרת, אנחנו חייבים לא מעט לאנשים האלה, שהם אנחנו באיזשהו אופן. עוד דבר שהתחיל שמה, זה איזושהי תפיסה של בית, למרות שהם זזו כי בשלב מסוים מתחילה להתפתח תפיסה ביחס למתים. מה אנחנו חושבים עליהם, האם אנחנו חוזרים אליהם וכדומה. אבל העסק הזה מסתיים לפני כעשרת אלפים שנה זאת אומרת, הוא לא מסתיים, יש עדיין מעט מאוד קבוצות של ציידים לקטים. שרון קנטור : כן.

פרופ' נמרוד לוז : הן בעיקר סובלות בגלל התאוריות הפוליטיות החדשות זאת אומרת, אנחנו חיים היום בתפיסה של אומות לאומיים, זו תפיסה נורא חדשה, אבל היא השתלטה על כל העולם. זאת אומרת, רוב האנשים היום שתשאל אותם מה אתה,

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

הם יגידו לך אני יפני, אני איטלקי, אני ישראלי, לא ענינו את התשובות האלה לפני 200 שנה, לא היינו כאלה. אז הם מאוד סובלים מזה מדוע? ואולי עוד נגיע לזה שנדבר על המהפכה המודרנית העכשווית שרון קנטור : לפני 200 שנה לא ענינו ככה? פרופ' נמרוד לוז : כן. מתי התחילו האומות כמו שאנחנו מכירים אותן. תראי את יודעת מה בואי, אנחנו בענייני אוכל היום בחופשה הבאה שלך באיטליה כן, אני מאחל לך תקחי רכב ותסעי נניח בטוסקנה כל 10 קילומטר את תעצרי ביקב שהם יגידו לך, אצלנו זה הקיאנטי הכי טוב או מה שהם עושים שמה. אני מזכיר לך למשל, את הסדרה המדהימה החברה גאונה. שרון קנטור : כן. פרופ' נמרוד לוז : מי שקורא את זה, מי שיודע קצת איטלקית יודע שהוא לא יכול להבין את זה כי הם מדברים בדיאלקט. שרון קנטור : ניבים שונים. כלומר היחס הרבה יותר מקומי לאדמה. פרופ' נמרוד לוז : אני אחרי השידור כמו שאת יודעת טס לגרמניה. בגרמניה אתה נוסע עד היום 20 ק"מ זה דיאלקט אחר. שרון קנטור : כן. פרופ' נמרוד לוז : אז מה זה אומה, מה זה הרעיון הזה של מדינה? זה קבוצה שחייבת להיות לה גאוגרפיה וגבולות, ואז איך ממציאים את זה, מדברים באותה שפה

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

...

שרון קנטור : ... טבעית בהכרח כמו שהייתה אז.

פרופ' נמרוד לוז : בדיוק.

שרון קנטור : אפרופו, גשר בנות יעקב והדיג הזה, זה לא אומר

שהם ישבו שם קבע העובדה שהיו שם?

פרופ' נמרוד לוז : תראי, לא הייתי במחקר הזה, קראתי אותו,

לא דיברתי עדיין עם החוקרים האלה. אני חייב להגיד את יודעת,

אותי תקע משהו אחר, אותי עצר משהו אחר שני מטר של דג,

זה נראה לי פנטסטי.

שרון קנטור : חתיכת דג.

פרופ' נמרוד לוז : תראי, היו להם שיטות לצוד.

שרון קנטור : אמרו החוקרות שהן פשוט תפסו ביד, שלא היו

להם כלים.

פרופ' נמרוד לוז : אז יכול להיות שהם כן עשו סכר אבל אני

מרים ידיים בכנעה. אני פשוט

אינני יודע.

שרון קנטור : בסדר. בוא נחזור עוד לציידים לקטים, אז הם היו

נגיד חברות אלימות פחות טריטוריאליות פחות?

פרופ' נמרוד לוז : בדיוק את נוגעת במהפכה שהולכת להיות. אם

אני אין לי טריטוריה מוגדרת, אז אני פחות טריטוריאלי בהגדרה,

זה לא אומר שכשהיו מפגשים של שתי קבוצות כאלה הכל עבר

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

בשאנטי ושרו שיר לשלום. תמיד היו ריבים על משאבים.
שרון קנטור : כן . עדר הביזונים הזה הוא שלי.
פרופ' נמרוד לוז : נכון או אני הגעתי לכאן קודם או משהו
כזה. אבל הם שונים מאוד מאיך שאנחנו התחלנו להתייחס
לאדמה, משום שהם הרבה פחות מושקעים בה כמונו. יש עוד דבר
וזה אולי שורש הבעיה, שאני אשמח שעוד נגיע אליה לקראת
סיום, של מה הבעיה שלנו עם האוכל היום וזה תמונת העולם
שלך. זאת אומרת מה שקרה לנו מאז המהפכה החקלאית שאנחנו
בפתחה תכף ששינינו את היחס שלנו למקומנו בעולם זאת אומרת,
יש עדיין קבוצות למשל, קבוצות ילדות בצפון ודרום אמריקה,
שהם מרגישים של האדמה. אבל הדתות המונותאיסטיות הגדולות
ולא רק הן, מרגישות בעלות האדמה זאת אומרת יש הבדל באיך
שאתה נע בעולם, אם אתה חלק מתוך מערכת גדולה. אני העץ,
הטיגריס והאיילה, או אם אתה נזר הבריאה, איך אתה מתייחס
לזה.

שרון קנטור : כן.

פרופ' נמרוד לוז : ולכן, כל תפיסת הטריטוריאליזם, אם הייתה
להם משהו דומה, היא מאוד שונה משלנו.
שרון קנטור : כן... אמריקאים עוד ניתן למצוא תפיסה אחרת
לגמרי ובכלל תופעה שונה של יחיד ורבים.
פרופ' נמרוד לוז : בגלל זה הם חווים כל כך הרבה בעיות

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

במפגש עם הקולוניאליזם, עם האדם הלבן ואם תרצי עם המדינות בנות זמננו, כי זה מערכות יחסים ותפיסות שונות לחלוטין. אתה רואה את זה המון במאבקים על קרקע, גם בישראל אנחנו רואים את זה במאבקים מול הבדואים בנגב עם אל קעיאן הם אומרים זה שלנו, המדינה אומרת תוכיחו שזה שלכם, אומרים, אין לנו הוכחה כמו שאתם רוצים, יש לנו הוכחות קצת אחרות. שרון קנטור : כן שהיא בתוך הזמן ובתוך הסיפורים. פרופ' נמרוד לוז : בדיוק. שרון קנטור : דברים אחרים. פרופ' נמרוד לוז : ממש כך. שרון קנטור : אז אמרת לא היה עשיר שלא מחלק. אבל כשכך היה שלל, לא הייתה שום היררכיה, לא היה זקן החבורה מקבל קודם או ההפך, הילדים מקבלים קודם? פרופ' נמרוד לוז : אין היררכיה, לפחות עם הציידים לקטים כמו, שאנחנו מכירים אותה היום זאת אומרת, החברות האלה הן הרבה יותר שוויוניות. לכל אחד יש זכות דיבור ודעה, גם אם אתה בעל ניסיון ובהחלט יפנו אליך כבעל ניסיון, זה לא מקבל את התפיסות של זקן השבט כמו שאנחנו מכירים אותם היום. שרון קנטור : וזה לא מי שצד את הנתח הטוב ביותר. פרופ' נמרוד לוז : זה בוודאי כנראה לא קרה. אבל הערת

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

כוכבית, אנחנו לא יודעים הכל, וגם יש המון סוגים של קבוצות כאלה זה לא "טייפ קאסט" אחד וכולם אותו דבר. שרון קנטור : נכון. נזכיר שוב, אנחנו עם פרופסור נמרוד לוז מדברים כאן על כיצד האוכל בעצם עשה אותנו אנושיים כפי שהגדרת. אנחנו מציינים ... של הספר הפסקת אוכל, שמושתת על שיחות שנערכו כאן בתוכנית שלושה שידועים. בוא נגיע למהפכה החקלאית לפני שידמר לנו הזמן ועשינו רק מהפכה אחת וחבל. פרופ' נמרוד לוז : אז אני מה שנקרא אי אפשר להגזים בחשיבות של האירוע הזה. עכשיו, אני אגיד עשרת אלפים שנה ושוב עם הערת כוכבית, יהיו כאלה שקצת יקדימו את זה, יהיו כאלה שקצת יאחרו את זה. יש פה כמה תהליכים שמתכנסים. עכשיו, מה מפריע לנו איך שאני אציג את הדברים? כי לעתים כמו שהגילוי המדהים הזה מגשר בנות יעקב לעתים חוקרים פתאום מגלים גידול חיטה 20 אלף שנה לפני 20,000 מה שידענו, האם זה מבטל את הכל, אני לא חושב. אבל בואו נאמר פחות או יותר את הדברים הבאים. בסופה של תקופת הקרח האחרונה, משהו כמו 11,000 שנה, אנחנו שמים לב לשינוי דרמטי שמתרחש בקבוצות אנושיות והשינוי הוא, שפתאום מתחילים ליישם ידע שכנראה נצבר בגלל זה אמרתי שכל התקופה הזאת היא נורא חשובה. ידע, תחשבו שנייה אחת כמה זה דרמטי. בוא נחשוב על כיכר לחם כמו שאני עושה לתלמידים בקורס מבוא לאנתרופולוגיה,

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

בואו נעשה אנתרופולוגיה של כיכר לחם. בשביל כיכר לחם אחת מה צריך? צריך חיטה, צריך מים, צריך שמרים, מלח, שמן אם אתה רוצה קצת בסדר, אבל צריך עוד המון דברים אחרים, שרון קנטור : אבני ריחיים או משהו כדי לטחון את הגרעין. פרופ' נמרוד לוז : רגע אני עוד לפני זה, צריך את האישה הזאת שאגרה אתכל הידע המדהים הזה של לשים זרע באדמה, כאילו מאיפה בכלל גילינו את הדבר המדהים הזה. זה משהו שאני כל פעם שאני מדבר על זה מחדש מדהים אותי, זאת אומרת זה נראה כל כך טריוויאלי אבל תחשבי על זה כאילו , מי אמר למישהו לקחת את הזרע שעומד שם בפינה ובמקרה עליתי עליו בשדה וגם צריך לעשות המון שיפורים ואני שם אותו באדמה ומתי להשקות זאת אומרת, יש פה המון ידע. אחרי שהתגברנו על הדבר הזה והייתה עונה טובה והיה קציר, פתאום גם צריך טכנולוגיה להוציא את זה, ועכשיו צריך את ההבנה של כמו שאמרת, אבן ריחיים, לאפות את זה. הגילוי של השמרים הוא גם כן משהו שהוא בלתי נתפס בעיניי. אגב, יש לי פה איזה איזה קטע נחמד בספר שהתעסקתי עם הדבר הזה עם הפלא הזה. אנחנו מזהים שינוי דרמטי זאת אומרת קבוצות מתחילות לעשות את האוכל שלהם במקום לחפש אותו ולמצוא אותו, זה מופיע בפסוק אחד בבראשית, בזיעת אפיך תאכל לחם. השינוי הזה ממציאית מזון ליצירת מזון היא בעיניי המהפכה הכי דרמטית, אולי

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

יותר מהטלפון הנייד.

שרון קנטור : המצאת העבודה.

פרופ' נמרוד לוז : בדיוק, אנחנו השתגענו לגמרי. עכשיו תראי מה קרה לנו עם הדבר הזה. אז קודם כל ככה, ברגע שהתחלנו לייצר את המזון, אז אני חוזר להערה שהערת קודם, על טריטוריאליזם, פתאום תפיסת הטריטוריאליזם שלנו מתחילה להשתנות, כי זה שלי, אני השקעתי פה את הזיעה שלי ואתה לא תיקח לי את המשאבים שלי. אז הפכנו להיות הרבה יותר טריטוריאליים, כתוצאה מכך הרבה יותר אלימים. האלימות שלנו היא כבר מתחילה להיות ממוסדת, תכף נגיע גם לזה. אז יש תפיסה של קרקע, שעון הזמן שלנו משתנה, אנחנו צריכים לעבוד הרבה יותר שעות, כאשר עושים את ההשוואה בין הציידים לקטים שדיברנו בהם קודם לסטודנטית ישראלית 2022 ואני עושה את ההשוואות האלה עם הסטודנטיות בכיתה אנחנו רואים שסטודנטית ישראלית בשביל לשרוד, צריכה לעבוד 100 - 120 שעות, עכשיו אני גם קורא לעבודה שהיא הולכת לסופר וקונה שהיא עובדת בעבודה שלה, שהיא באה למכללה ללמוד 100 - 120 שעות. שרון קנטור : ועדיין אף סטודנטית לא אומרת יאללה עם כל זה. אני חוזרת להיות בחברת הציידים לקטים. פרופ' נמרוד לוז : לא סיימתי את ההשוואה. הציידים לקטים בין 20 ל-40 שעות בשבוע כל צורכם זאת אומרת, שיש להם

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

הרבה יותר זמן לפנאי, ואת צודקת כי אחת הקריקטורות היותר מפורסמות בקרב אנתרופולוגים, רואים איזה שני ציידים לקטים כאלה אומרים, האוויר נקי המים נהדרים, אבל אנחנו עדיין מתים בגיל 30, מה אנחנו עושים לא טוב? אז אני לא מייפה את זה יותר מדי אבל מה השתנה? טריטוריאליות, מתח ועכשיו אני מגיע לחרדה. אם יש דבר שמכעיס אותי באיך שאנחנו מתנהגים כחברה, זה היחס שלנו למי שמייצר לנו את האוכל. האנשים הכי חשובים שיש החקלאים, מי שאי פעם היה חקלאי יודע איזה מקצוע קשה זה, לא רק זה שאתה שובר את הגב כל הזמן, עובד קשה, חרד אם ירד גשם ואם ירד בזמן, ואם ירד אחר כך או לא ירד. אתה נמצא היום בתחתית הפירמידה, זאת אומרת, לקחנו את המקצוע הכי חשוב והרסנו אותו. עכשיו כיצד החקלאי הקדום התגבר על החרדות שלו, האם העונה תצליח, האם היא לא תצליח?

שרון קנטור : המציאו את האלים.

פרופ' נמרוד לוז : הנה המציא לו, פיתח אותם. פתאום אנחנו מתחילים לקבל תפיסה של אמונה ודת, כי אתה צריך משהו להשכיח את החרדות.

שרון קנטור : להשכיח ואולי גם להסיר מעצמך אחריות באיזה שהוא אופן.

פרופ' נמרוד לוז : יכול להיות.

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

שרון קנטור : זה לא הכל בידי.
פרופ' נמרוד לוז : נכון.
שרון קנטור : לא יצא לי טוב. יש לזה אשמים אחרים.
פרופ' נמרוד לוז : אני לגמרי מסכים לאבחנה.
שרון קנטור : אולי זה בכלל..
פרופ' נמרוד לוז : הפסיכולוגית הזאת. עכשיו תראי, יש עודפים
קודם שאלת מה עושים הציידים לקטים עם הגרגרים. עכשיו
באמת יש עודפים, מה אני עושה עם העודפים. אז פתאום צריך
לדעת לבנות מחסן יש יותר אוכל, יש יותר אנרגיה, חברות גדולות
הן גדולות, אנחנו מטפלים בחברות הן יחסית חברות ענק לעומת
מה שהיה קודם.
שרון קנטור : כן המבנים הופכים להיות מורכבים ביותר,
מסורבלים הרבה יותר.
פרופ' נמרוד לוז : מה נולד? הצורך בשפה כדי לתקשר בנינו
בצורה הרבה יותר מדויקת ולהעביר הוראות. העודפים האלה
משמשים אותנו לעוד דבר וזה מה שאנחנו קוראים ריבוד חברתי,
יצירה של שכוב, זאת אומרת, מתחילות להתפתח אליטות ומתחילות
להתפתח התמחויות עכשיו אני לא מדבר על התמחויות כמו, בתל
אביב ספר לחתולים גינגים.
שרון קנטור : אנחנו לא מזלזלים חלילה.
פרופ' נמרוד לוז : חלילה וחס. אבל התמחויות של אני יודע

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

לייצר את החרמשים, אז אולי אני פחות צריך לעבוד עם הטוריה בשדה. אני יודע לייצר את הטוריה. אבל ההתמחויות האלה גם הובילו לעוד דבר. לפתע נולדים בעלי מקצוע שבכלל לא היו. השאמן, הכהן, הרבי, אלה שמתווכים לנו את העלויות האלה ובקצה הפירמידה שמנו, מלכים שיגידו לנו מה לעשות, והמלכים האלה שולטים בחסד האל ולכן, ספר החוקים הראשון בעולם התעסק המון במזון החוקים של חמורבי. מה שאני אומר פה, הוא לא איזה המצאה. עכשיו מה שעוד קורה בתקופות האלה וזה דבר די מדהים. זה ביות בעלי חיים וצמחים. עכשיו אני רק נגעת קודם בכמה זה מפתיע הדבר הזה. אבל רובנו לא מבינים שאין חיטה בטבע כמו שאנחנו מכירים אותה, כי החיטה שמייצרת לנו את הקמח היא הפוכה ממה שחיטה רוצה להיות, כי חיטה מה היא רוצה להיות? היא רוצה להיות גרעין קטן עם קליפה עבה שאף אחד לא יפגע בה, ומה אנחנו רוצים? אנחנו רוצים גרעין גדול.

שרון קנטור : כן.

פרופ' נמרוד לוז : עם קליפה דקה, זה הגאונות של אותן, אני מייחס את זה לנשים של אותן נשים במהפכה החקלאית, שידעו לעשות את הדבר הזה, את המהלך המדהים הזה. עכשיו, עשרת אלפים שנה, לא בייתנו יותר מידי דברים, אבל בייתנו את החיטה, את האורז, את התירס, ואת העז והכבש וקצת

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

למדנו איך מדברים עם דבורים ולוקחים מהם דבש. מה שזה עשה לנו, זה צמצם לנו באופן מדהים את האפשרויות שלנו זאת אומרת אנחנו היום תרבויות הרבה יותר מה שאנחנו קוראים "מונו קולטור" אנחנו רוב העולם חי משלושה ארבעה דגנים. תמיד שאני נותן את ההרצאות האלה האמריקאים אני אומר. שרון קנטור : ניסויים עם תירס למעשה. פרופ' נמרוד לוז : מתירס, תלוי איפה אתה. תירס, אורז, תפ"א וחיטה סגרת את העניין פחות או יותר. שרון קנטור : כן. אנחנו הרבה יותר פגיעים. פרופ' נמרוד לוז : הרבה יותר פגיעים. זה אחת הנקודות הכי חלשות במערכות האלה, כי אם יש אשליה שאנחנו נוטים לתחזק והיא מתפרקת לנו כל פעם מול הפנים, זה שלא משנה כמה אנחנו מתוחכמים, אנחנו תמיד צעד אחד מהקטסטרופה בכל מה שקשור לאוכל. מי שחושב שאני מדבר יותר מדי בעניין הזה, שיחשוב על החורף שהולך ליפול עכשיו על אירופה, עם אוקראינה והחיטה וכל הסיפור הזה ובכלל לא דיברתי עוד על האזורים הפגיעים יותר של אפריקה וכדומה. שרון קנטור : כן נגיד שוב, אנחנו עם פרופסור נמרוד לוז משוחחים על כיצד האוכל הפך אותנו לאנושיים, ומציינים גם עד צאת ספרו הפסקת אוכל, שמבוסס על פינות שנעשו כאן בתוכנית

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

שלושה שיודעים. בוא נמשיך עם התיעוש של המזון, כי בעצם דיברנו עכשיו על ההתחלה של התיעוש, על ההתחלה של השימור, ההתחלה גם של הסחר מן הסתם נכון ברגע שיש לי עודפים אני גם צריך לחשוב איך להפטר מהם ובמחיר הטוב ביותר. פרופ' נמרוד לוז : נכון, אז יצרנו חברות ענק שיצרו מלכויות, קיסריות וכדומה. אני מזכיר נשכחות הקיסר הרומי ידע שהוא צריך להביא לחם, ואחד הדברים שאנחנו לא חושבים עליהם זה כמה ההיסטוריה האנושית הושפעה מהצורך האינסופי שלנו בלספק את המזון שלנו. רומא לא הייתה משתלטת על מצרים לולא הייתה אגן החיטה. עכשיו אני קופץ קדימה, אבל מאה 15 מאה 16 מתחילות מה שיהיה המעצמות האירופיות ללטוש עיניים לעולם כולו, בתופעה שאנחנו נקרא לה קולוניאליזם, ולא נשכח שחברנו כריסטוף קולומב אותו כריסטופר קולומבוס. שרון קנטור : כן.

פרופ' נמרוד לוז : מה הוא הבטיח למי שהיה מוכן לממן לו את המסע? אני אמצא לך קיצור דרך להודו, מה עניין אותם הודו? הם רצו להגיע להודו כי הערבים והמוסלמים במזרח התיכון, תפסו להם את הקו סחר הזה, הם היו חייבים לשלם מסים. אז תחשבו כמה ההיסטוריה האנושית השתנתה בעצם מהחיפוש אחר תבלינים. גילינו את אמריקה, או השד יודע מה גילינו שם. עכשיו המצב הזה שאנחנו דיברנו עליו, המהפכה החקלאית מתקיים,

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

בסדר זה נהיה מתוחכם יותר והכל. אבל עדיין גם עמוק לתוך המאה 18 רוב המין האנושי חי על אדמתו. זאת אומרת מעט אנשים בערים ורוב האנשים חיים על הקרקע, וכאן מתחיל השינוי, שהוא המהפכה השלישית בעיניי. המהפכה התעשייתית של המאה ה-17 שמלווה גם במהפכה מדעית, טכנולוגית, עשתה שינוי רדיקלי בחיים של כולנו, באיזה אופן? רובנו קמים בבוקר ומה עושים? הולכים לעבודה, זה פעולה שמעולם לא עשינו, מה זה הולכים לעבודה? אנשים הלכו לשדה ליד הבית.

שרון קנטור : אנחנו עוזבים את הטריטוריה שלנו כדי לעבוד במקום אחר, ואנחנו בעצם מתנתקים אדם מאדמתו. פרופ' נמרוד לוז : בדיוק כך לידת המפעל, לידת מקום העבודה. שרון קנטור : לידת הניכור הייתי רוצה שתגיד.

פרופ' נמרוד לוז : את היית רוצה אבל רגע לפני הניכור. בכל מקרה, מה המשמעות של הדבר הזה? עכשיו, המאזינות לא יודעת, אבל אני נמצא פה במרחב שהאוכל היחידי שנמצא זה אני הבאתי. שרון קנטור : אוכל נהדר אגב, אנחנו מדברים על ריבועי תמרים וקקאו ואורז מלא.

פרופ' נמרוד לוז : קוקוס ואורז מלא. שרון קנטור : תודה רבה לך. פרופ' נמרוד לוז : עכשיו למה אני מציין את העניין הזה , כי את היום יצאת מביתך לכמה וכמה

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

שעות, יש לך שתי אופציות או שאת נודניקית כמוני ואת מתארגנת בבית מראש, קולפת 3 גזרים וזה או שאת אומרת, יאללה באמת אין לי כוח להתעסק עם זה, עם כל כך הרבה דברים אני צריכה להתעסק ואת עושה מה שרוב האנשים עושים, את נסמכת על מזון שמישהו אחר מכין לך וזו תחילת השינוי זאת אומרת, התחלנו להשען יותר ויותר על אוכל שלא אנחנו אחראים עליו. שרון קנטור : וזה אחד המאפיינים גם הגדולים של תרבות אורבנית אני חושבת.

פרופ' נמרוד לוז : לגמרי.

שרון קנטור : אנשים אוכלים בחוץ זה מה שהם עושים.

פרופ' נמרוד לוז : נכון . אוכלים בחוץ ומנותקים מהאדמה, שאת בעצמך כאילו זה מה שאת אפיינת את הדבר. עכשיו, ברגע שהפקרנו ואני משתמש בכוונה במשפט בפועל הזה ברגע שהפקרנו את הדבר שבעיני הוא הכי חשוב, הכנת האוכל לאנשים אחרים, אז אנחנו לא יודעים מה הם עושים, יכולים לסמוך עליהם או לא לסמוך עליהם. מה השינוי היותר גדול? שאוכל הפך להיות תעשייה, תעשיית המזון. ברגע שאוכל נכנס לתעשיית המזון הוא בדיוק כמו כל חצאית, חולצה, טלפון נייד שמיוצר בתעשייה, יש לו מטרה אחת והיא מטרת הרווח. וזה המהפכה הדרמטית שעוברת עלינו, שאנחנו הולכים ומתנתקים מהאוכל שאנחנו אוכלים. שרון קנטור : אני אדלג כאן הצידה, קדימה ואתגלגל ואגיד, אולי

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

עכשיו אנחנו רואים דחייה גדולה מאוד של עיסוק באוכל, של תקרא לזה "פראנץ מקריות", של תוכניות ראליטי, של פתאום נגיד אני לוקח את החומר הגלם הזה מפה, אולי אנחנו הולכים לכיוון אחר.

פרופ' נמרוד לוז: אני איתך לגמרי. ברשותך, אני רוצה לצטט איש אחד, עלי לפחות נורא השפיע שמו קרל מרקס.

שרון קנטור: כן מכירה את החבר הזה.

פרופ' נמרוד לוז: שמעת על האיש. תראי משהו נורא מעניין שהוא אומר לכאורה כאילו לא קשור ותראי איך זה קשור.

שרון קנטור: אין לא קשור. כל מה שמרקס אמר זה קשור.

פרופ' נמרוד לוז: יפה. אז הוא אומר ככה, הייצור הקפיטליסטי מפריע לקשרי חילוף חומרים בין אדם לאדמה, הוא מונע את ההחזרה לאדמה של היסודות הבונים אותה שנאכלים על ידי האדם בצורה של מזון ושל בגדים למה הוא מתכוון? אני אגיד לך למה הוא מתכוון.

שרון קנטור: אקולוגיה גם בין היתר.

פרופ' נמרוד לוז: הוא מתכוון לזה. תגידי, את מכירה את הסיפור עם הבקבוק מים המינרלים הצבע הוא שקוף, אבל כדי שאנחנו נקנה אותו יותר הם לפעמים מוסיפים גוון כזה.

שרון קנטור: כן גוון תכלכל בוודאי.

פרופ' נמרוד לוז: כאשר מוסיפים את הגוון הכחלחל יגידו לך

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

מומחי סביבה הרבה יותר קשה עד בלתי אפשרי למחזר.
שרון קנטור : למחזר אותו נכון.
פרופ' נמרוד לוז : לכי תשכנעי את התעשיין שהרווחים שלו יקטנו, אבל הסביבה תשרוד, זה דבר אחד. זאת אומרת, אנחנו הרבה פחות נמצאים בקשר עם העולם והתעשייה בעצם מפריעה לנו את המהלך הטבעי של הדברים. רגע, עוד דבר אחד. בתוך כל השיטפון הזה שמעתי לא מזמן פרסומת שאנחנו חודש נובמבר זה לא חודש הקניות, זה לא חודש הירוק, זה חודש המים ואותו מפרסם.

שרון קנטור : מתקן מים.
פרופ' נמרוד לוז : שמפרסם את זה הוא לא נותן לנו את האופציה של לפתוח את הברז בבית ואגב, במאמר מוסגר, המים בישראל לפי שעה, הם אחלה מים יגיד את זה, כל מי שמבין קצת במים, אין שום סיבה ברוב המקומות לקנות את המים. שרון קנטור : לא, מהלך בקבוק המים, המהפכה השישית.
פרופ' נמרוד לוז : אז בקבוק המים זה בדיוק הקטע. עכשיו מה עוד עשתה לנו המהפכה השלישית הזאת שאנחנו נמצאים בה, שהיא בעקבות המהפכה התעשייתית. ההשתלטות האירופית על העולם קולוניאליזם היה כרוך בניצול מזעזע של אחינו בני האדם. זאת אומרת, מוצרי יסוד כמו, תה, סוכר, כמו, קפה היו סיבות לבריטניה, להולנד, להשתלט על חלקים גדולים בעולם והמקומות

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

האלה, הם תמיד היו קשים מאוד. מטע סוכר, זה אחד המקומות האחרונים שאת רוצה לבקר בהם, זה חוס אימים כי זה תמיד באזורים טרופיים, זה צפוף, זה מלא בעלי חיים מסוכנים ואת מי אתה שולח לשם? את הילידים שאתה גונב להם את הקרקע. פרופ' נמרוד לוז: כן הם הופכים לרכושך, אתה הופך אותם לעבדים.

פרופ' נמרוד לוז: זאת אומרת, המהלך הזה שאנחנו נמצאים בשיאו של התיעוש הזה. יצר עיוותים נוראים. בעיניי מה שהוא עוד יצר, זה נתק הולך וגובר בינינו לבין המזון שלנו. הנה הגענו לפתחה של המהפכה שאנחנו נמצאים בתוכה, ואני לא שכחתי את ההערה שבעיניי היא הערה נורא אופטימית. זאת אומרת, אני לגמרי לא רוצה שנצא רק עם אוי אוי, מה קרה לנו בואו נחזור להיות ציידים לקטים. אני בכלל לא שם, אני ממש לא מושך לכיוון הזה. אבל כאשר הסרנו מעצמנו את האחריות לייצור האוכל, והלכנו ליותר ויותר אוכל מתועש התחילו גלי ניפוץ שקשה היום לתקן. אני מדבר על השמנת יתר, אני מדבר על הפרעות קשב וריכוז, וככל שעובר הזמן אנחנו יותר ויותר מבינים שיש קשר בין תזונה מסוימת ליכולות קוגניטיביות. אני מדבר גם על הקטע הרבה יותר אנושי של הדבר הזה, והוא אוכל והתפקודים המשפחתיים חברתיים שלו. זאת אומרת, אוכל היה המקום של התכנסות, אוכל היה מקום של שקט, של שלוה, של מפגש. אני

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

לא מייפה את זה, היו אנשים שעדיין היו צריכים להתאמץ קשה מאוד. אבל כשאתה חושב על הארוחה המשפחתית ועל ההכנה המשותפת של אוכל, לעומת איך שאנחנו חיים היום, איבדנו די הרבה דברים בדרך. אנחנו היום ואני חושב שזו הסיבה לגאות הבלתי נתפסת בעיניי של האת הזכרת תוכניות ראליטי שאגב, אני מודה ומתוודה, קשה לי מאוד לראות אותם.

שרון קנטור : כן, אני לא חושבת שהמסר המרכזי שלהם הוא דווקא באמת שיבה אל האוכל ולדברים הפשוטים. המדיום הוא המסר ...

פרופ' נמרוד לוז : בדיוק וזה מה שמפריע לי, כי זה הופך להיות משהו, הוא היה יכול להיות כל כך לעניין והוא הופך להיות משהו כל כך בעיניי שולי בתוך הדבר הזה, אבל הוא מגיע אני חושב וסליחה על המטאפורה, מהרעב שיש לנו להתחבר לעצמנו שוב.

שרון קנטור : כן אבל הכיוון, נגיד עכשיו מדברים אתה יודע, יש עליה של ייצור בשר מעבדה, שהוא ככל הנראה השלב הטוב והנכון לפחות אקולוגית. אבל הוא בעצם גם במקביל עוד שלב של ניכור. זה עוד שלב שבו אנחנו לא נעשה את האוכל בעצמו, לא נדע בדיוק איך הוא מגיע ולאן, עוד פחות ממקודם.

פרופ' נמרוד לוז : נכון. אבל את יודעת, החיים הם ... ובעיניי, למה חשוב לי למשל, לקום בשעות די מוקדמות בבוקר כדי לעבור

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

פה בתאגיד ביום שהוא גם ככה עמוס, כי אני חושב שזה נורא חשוב. אני חושב, לגרום לאנשים לחשוב על הדבר הזה, הוא כשלעצמו טוב זאת אומרת, אנחנו צריכים לחשוב את הדבר הזה וכן, יש לנו היום בעיית אמת, יש לנו 8 מיליארד אנשים. השבוע נדמה לי נולד האיש ה-8 מיליארד על הכדור. 8 מיליארד אנשים שרון קנטור : ...סיפרו ... מגיע.

פרופ' נמרוד לוז : אנחנו כבר יודעים שיש משברים קשים מאוד. אני חושב שאנחנו צריכים לשאול את עצמנו בצורה מאוד רצינית, מה אנחנו עושים, איך אנחנו מאכילים 8 מיליארד אנשים מעבר לזה ברמה הפרטית, ברור לחלוטין היום, לא צריך להיות יותר מדי מומחה לדבר הזה. הניתוק ההולך וגובר ממה שאתה אוכל מייצר לא מעט בעיות, אפילו ברמה הבריאותית עזבי עכשיו משפחה ודברים יותר מורכבים יוצר המון בעיות ולכן , בעיני התוכניות האלה, הן מאותתות על רעב שיש לנו להבין באוכל. שרון קנטור : אבל אולי ככה אמרו גם על הארוחה המבושלת הראשונה, מישהו אמר תראו, הייתה לנו מסורת אנחנו רק ליקטנו וזה, ועכשיו התחלנו לבשל תראו מה איבדנו, איבדנו את הקצב האיטי הזה. אולי אני אומרת, אולי דווקא על מה שכרגע אנחנו חווים כאיזה מין שלב חדש של ניכור ממזוננו, אולי נגיד הוא מפנה זמן, המשורר שיורד למטה וקונה את מזונו ובזמן הזה הוא חושב על דברים, הוא המדען להבדיל, אולי דווקא זה שלב חדש

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

בפיתוח המוח.

פרופ' נמרוד לוז : קודם כל, חבל שאנחנו לא בטלוויזיה, כי היו רואים איך אני מבסוט ומחייך. קודם כל כי אתגרת אותי פה והבאת הפוך על הפוך באמת. מי אמר הטענה שלך היא מוצדקת אולי בעצם זה חלק מתהליך שבעצם מאפיין את המין האנושי.

שרון קנטור : ההיסטוריה הולכת קדימה.

פרופ' נמרוד לוז : שמאפיין את המין האנושי של יעילות וזמן, אז אני מזכיר לך, אני בטוח שקראת למרות שלא דיברנו על זה את הנסיך הקטן ובאחד הקטעים היותר מדליקים בנסיך הקטן, יש שם קטע שהוא פוגש את הממציא או משהו כזה והוא אומר לו, מה אתה המצאת? הוא אומר אני המצאתי גלולה שאם אתה לוקח אותה זה חוסך לך 53 דקות כי אתה לא צריך לשתות מים, ואז אומר הנסיך הקטן, אני אם היה לי 53 דקות הייתי הולך למעין ושותה מים. למה אני אומר את זה? כי אנחנו יותר ויותר מגלים, והרבה מאוד אנשים מגלים את זה על בשרם שהחיים הם לא יעילים.

שרון קנטור : ...מטאפורות על בשרם כן.

פרופ' נמרוד לוז : לא חשבתי על זה תודה. הם מגלים על בשרם שהמהירות, היעילות, מובילה בסופו של דבר לתוצאות הרסניות מבחינה אישית, גופנית ונפשית, וכל פעם אתה רואה איזה מישהו כזה שפתאום הוא הגיע למשבר ואז איך הוא יצא

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

מהמשיבר? הוא פתאום בילה שנה ליד הים, הוא פתאום הוריד קצב, הוא פתאום התחיל לעשות לחם. שמענו את הסיפורים, אנחנו שומעים אותם כל הזמן ולכן. שרון קנטור : סיפורי הקורונה כמובן. פרופ' נמרוד לוז : סיפורי הקורונה. שרון קנטור : ... שנכתה על אנשים. פרופ' נמרוד לוז : נכון. אני אגב, הייתי תמים מספיק וכתבתי מאמר בזמן הקורונה, על בסיס עבודות שסטודנטים עשו לי שאמרתי, אולי אנחנו לומדים פה משהו חדש ומה יצא אחרי הקורונה, התחלנו לטוס כמו משוגעים עוד פעם. אבל אני אומר מצד אחד, אני מנסה באמת לא להציג עמדה טהרנית, ואני חושב שזאת הייתה ההערה הסופר מתוחכמת שלך פה בעניין הזה. מצד שני, אנחנו יודעים שהליכה למחוזות האלה של יעילות ונתק היא כבר הובילה למשברים מאוד גדולים ולכן אני חושב, שחשיבה נכונה בדבר הזה, היא לא רק באמת למצוא פתרונות, כי כרגע צריך למצוא פתרונות להאכיל בני אדם זה אני מבין. אבל חשיבה שונה לחלוטין על כל הקשר שלנו עם המרחב הזה, מה שאמרתי בהזדמנויות אחרות אנחנו צריכים לנסח חוזה חדש עם האוכל שאנחנו אוכלים, כי החוזה הנוכחי הוא לא עובד טוב ועל הרקע הזה צריך להבין אנשים כמו , קרלו פטריני שיצר את תנועת "סלו פוד" שאגב,

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

מי שיקרא את הספר בפתחה אני מקדיש לו לא מעט זמן, כי במידה מסוימת בגללו התחלתי לחקור אוכל, בגלל מפגש שהיה לי איתו והתחברות לרעיונות האלה ומה הוא בעצם אומר? הוא אומר חברים, תתחילו לשים לב איפה אתם חיים תכלו יותר מוסרי, יותר מחובר למקום שאתם נמצאים בו. אני לא מבקש מהם להפסיק לאכול בשר, אני לא אומר לכם תשתו רק מי גשמים אלא להפך, אתם באזור שמגדלים בו חומוס תאכלו חומוס אתם לא צריכים לשווק פסטה דורות או סלמון מנורבגיה.

שרון קנטור : מיינדפולנס של המזון.

פרופ' נמרוד לוז : ממש כך.

שרון קנטור : אז אם אני חוזרת לכותרת שנתת לכל השיחה שלנו היום. קראת לה כיצד האוכל הפך אותנו אנושיים, אז אולי אם אני שוב גם מנסה להרגיז, השאלה היא לא רק האוכל או לא בדיוק האוכל, היא שאלת האנושיות מה הופך אותנו לאנחנו, ויכול להיות שאם הדברים דווקא ימשיכו כמות שהם עם התיעוש ופתרונות שאנחנו חייבים שאנחנו נדרשים אליהם כרגע, אז אולי התשובה לשאלה מיהו אנושי תשתנה. יכול להיות שאנשים החדשים שיחיו יותר לצד מכונות או אפילו יהיו אולי אתה יודע סייבורגים למיניהם, על כל הקשת הזאת. יכול להיות שגם התזונה והמחשבה, כל הדבר הזה יהיה אחר אז השאלה היא, כל הדברים האלה מאוד נכונים לאדם כפי שהכרנו אותו, אבל יכול להיות שהאדם

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

הזה עומד אתה יודע ללכת למקום אחר בדפי ההיסטוריה.
פרופ' נמרוד לוז : אני חושב שזו אחת ההערות הכי מאתגרות שקיבלתי אי פעם והיא מצריכה המון מחשבה. אבל אני אענה אינטואיטיבית איך שאני חש עם זה :

א. היצורים האלה שהם בדרך הם עוד לא שם, בינתיים יש פה 8 מיליארד אנשים שצריך לדאוג להם ואני כמדען חברתי, חלק ממה שאני מרגיש שאני עומס על שכמי זה באמת המחשבה על הדברים האלה.

ב. אני יכול לומר, שלאנשים האלה שאני מכיר כרגע, אני חושב שהניתוק מהאוכל גורם להם הפסד וחסר בחיים, ולכן אני עובד. אני חושב, ההערה באמת דרמטית ששמת פה לתוך הדבר שמחייבת באמת המון התייחסות של תיאורטיקאים מכל מיני כיוונים ושוב, יכול להיות ש - 50 שנה מהיום מישהו יקשיב לשיחה הזאת למרות שאני בספק ויגיא בואנה מה זה הדינוזאור הזה, איך הוא לא הבין שלשלם זה הולך. אני עדיין חושב שזה לא בהכרח צריך ללכת לשם, למרות שיגידו עתידנים שהמין האנושי מאז שהוא עמד על דעתו, הוא עשה מהלך אחד וזה בעצם ההתנתקות מגופו. הוא כל הזמן הולך ומתנתק מגופו עד שהוא יגיע להיות איזה ישויות, נכון. אני עוד לא שם, אני חושב שבאמת האוכל יכול להיות מקום של חדווה, מקום של מפגש, מקום של יצירתיות וגם מקום של סביבתיות, הרבה יותר

מידע רדיו וטלוויזיה

IFAT House

96-98 Derech Menachem Begin, Tel Aviv
(formerly Derech Petach Tikva)
Tel 972-3-5635050, Fax 972-3-5617166
www.ifat.com

בית יפעת

דרך מנחם בגין 96-98, תל אביב
(לשעבר דרך פ"ת)
טל 03-5635050, פקס 03-5617166
www.ifat.com

חשוב ולתרום לנו.

שרון קנטור : כן שמחנו בך ובאנושיותך הנהדרת שנכחה כאן
באולפן. פרופסור נמרוד לוז, חוקר היבטים חברתיים, תרבותיים
והיסטוריים של אוכל, וראש רשות המחקר, המכללה האקדמית
כנרת, ואביו הגאה של הספר החדש הפסקת אוכל. תודה רבה לך
שהיית איתנו כאן הבוקר תודה.
פרופ' נמרוד לוז : תודה תודה שרון.